

5. Проект Кримінального кодексу України (станом на 17 січня 2021 року). URL: <https://newcriminalcode.org.ua/upload/media/2021/01/18/kontrolnyj-proekt-kk-17-01-2021.pdf>.

6. uk.WorldwideDictionary.org. Всесвітній словник української мови. URL: <https://uk.worldwidedictionary.org/%D0%BE%D0%B1%D0%BC%D0%B5%D0%B6%D0%B8%D1%82%D0%B8>.

7. Словник української мови: в 11 томах. Том 5. 1974. С. 536. URL: <http://sum.in.ua/s/obmezhenja>.

Кімлик Влада Віталіївна,
студентка ННІ № 1 Національної
академії внутрішніх справ

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ПРИТЯГНЕННЯ ДО КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ КРИМІНАЛЬНИХ АВТОРИТЕТІВ

У контексті розробки проекту нового Кримінального кодексу України важливе значення мають кримінально-правові норми, що стосуються «злочинних авторитетів».

Так, з метою ефективної кримінально-правової охорони суспільних відносин від діяльності злочинних авторитетів 04 червня 2020 року Верховна Рада України прийняла Закон «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо відповідальності за злочини, вчинені злочинною спільнотою», в якому закріплено відповідальність за такі діяння як встановлення або поширення злочинного впливу (ст. 255-1), організація, сприяння у проведенні або участь у злочинному зібранні (сходці) (ст. 255-2), звернення за застосуванням злочинного впливу (ст. 255-3) [1]. Основною метою даного закону є припинення діяльності злочинних спільнот та осіб, причетних до їх створення та функціонування, а також притягнення до кримінальної відповідальності «злочинців у законі».

Відповідно до закону, ст. 255 КК України (прим. 2) [2] викладено у новій редакції, що вводить поняття «злочинний вплив» і «суб'єкт підвищеного злочинного впливу» та на законодавчому рівні закріплює такі поняття, як «сходка» та «вор у законі» (злочинний жаргон) [1].

Відтепер офіційно «вор у законі» – це той, хто завдяки авторитету та іншим особистим якостям чинить злочинний вплив і координує злочинну діяльність інших. Особливість статусу «вора в законі» полягає в тому, що ці особи самі не чинять активних злочинних дій. Кожен «вор» створює цілу піраміду прибічників [3]. За ієрархією кримінальні авторитети

можуть перебувати в одному із трьох статусів. Це «вор в законі», «положенець» та «смотрящий».

Приклад. 04.02.2021 р. «вору в законі» на прізвисько «Гіга Озургетський» було повідомлено про підозру за ч. 3 ст. 2551 (поширення злочинного впливу в суспільстві особою у статусі «вора в законі») та ч. 1 ст. 2552 (участь у проведенні злочинного зібрання (сходки) представників організованих груп та осіб, які здійснюють злочинний вплив, для координації злочинної діяльності, у тому числі розподілу сфер злочинного впливу) КК України.

За оперативними даними, 28-річний громадянин Грузії був «коронований» у Греції у 2013 році. У березні 2020 року «вора в законі» засудили до 7,5 років позбавлення волі за замах на вбивство. Відбуваючи покарання у Новгород-Сіверській виправній колонії № 31 та маючи авторитет у кримінальному світі, він встановив і поширив свій злочинний вплив на території установи через довірених осіб, вирішував конфлікти та спірні ситуації, які виникали між представниками криміналітету, з-поміж засуджених він призначив двох так званих «смотрящих», які відповідали за надходження та розподіл матеріальних благ та коштів на потреби засуджених. Надалі між ними виник конфлікт. Аби його вирішити, організували злочинне зібрання («сходку»). 15 січня 2021 року на території установи відбулося зібрання за участю підозрюваних та ще 13 засуджених, де останні висловили недовіру одному з «смотрящих». За результатами злочинного зібрання «Гіга Озургетський», підкреслюючи свій статус «вора в законі», залишив за довіреною особою його статус та гарантував присутнім, що він, як і всі, буде дотримуватися злодійських традицій. Також закликав присутніх звертатися до нього як до «вора в законі» у випадку виникнення конфліктів [4].

Отже, «вор в законі» характеризується тим, що він: координує злочинну діяльність інших осіб (здійснює злочинний вплив); призначає довірених осіб – «смотрящих», «положенців»; вирішує конфлікти та спірні ситуації, які виникають між представниками криміналітету; організовує через своїх довірених осіб надходження та розподіл матеріальних благ та коштів на потреби засуджених, тобто матеріально їх підтримує; організовує сам чи надає згоду своїм «підлеглим» організувати злочинні зібрання – «сходки»; встановлює та дотримується злодійських традицій; встановлює потоки грошових коштів, здобутих злочинним шляхом; здійснює розподіл сфер злочинного впливу.

«Положенці», як особи з вужчим колом «повноважень», здійснюють контроль за життям кримінального світу лише на території певного регіону і є так званими «смотрящими на волі».

Приклад. Наприкінці 2020 року на Хмельниччині оперативники викрили стійку злочинну групу. Її організатор мав яскраво виражені лідерські якості, вчиняв кримінальні правопорушення проти власності, встановлював та поширював злочинний вплив на території Хмельницької області, особисто призначав осіб, відповідальних за дотримання «зłodійських законів» у районних центрах області та установах виконання покарань, координував їх діяльність, а також встановлював правила поведінки серед осіб, схильних до злочинного способу життя. Будь-який спротив у дотриманні «неписаних правил» негайно подавлявся ним особисто або наближеними до нього особами. Кримінальний авторитет здійснював збір та розподіл коштів, у тому числі здобутих злочинним шляхом, забезпечував наповнення так званого «злочинного общака», а також забезпечував підтримку осіб, які відбувають покарання у виправних установах регіону [5].

Отже, «положенці» встановлюють та поширюють свій злочинний вплив шляхом: призначення осіб, відповідальних за дотримання «зłodійських законів» у певних регіонах (на відміну від «смотрящих», сфера впливу яких поширюється лише на територію певної установи); встановлення правил поведінки серед «підлеглих»; координації діяльності «підлеглих»; протидії спротиву дотриманню «неписаних правил»; здійснення збору та розподілу коштів; забезпечення наповнення «злочинного общака»; підтримки осіб, які відбувають покарання у виправних установах певного регіону; безпосереднього вчинення кримінальних правопорушень (на відміну від «ворів у законі», які не чинять активних злочинних дій).

На практиці таких осіб називають «смотрящими», але доцільніше назвати їх «положенцями», оскільки сфера їхнього впливу розповсюджується на територію певного регіону. Сфера ж впливу «смотрящих» поширюється на територію певної установи (наприклад, на територію установи відбування покарань).

Так, нещодавно «смотрящому» за Черкаським СІЗО, та «смотрящому» за корпусом спецустанови було повідомлено про підозру у вчиненні кримінального правопорушення, передбаченого ч. 2 ст. 2551 (встановлення або поширення злочинного впливу). За даними слідства, отримавши статуси «смотрящих» за слідчим ізолятором та за одним із його корпусів, через призначених з-поміж арештованих «помічників», встановили та контролювали

дотримання «злочинських законів». За їхньою вказівкою збиралися гроші у так званій «общак». Якщо хтось з арештованих не бажав підкорюватися правилам «авторитетів» та виконувати їхні вказівки, піддавався побиттю [6].

25 січня 2021 р. було повідомлено про підозру одному із «наглядачів» за виправною колонією Буковини. Оперативники встановили, що зловмисник встановив та поширював свій злочинний вплив в установі відбування покарань. Він підбурював інших засуджених на вчинення тяжких злочинів, слідкував за дотриманням так званих злочинських законів, порушував правила перебування у виправній установі [7].

Таким чином, «смотрящого» можна ідентифікувати за наступними ознаками та діями: сфера впливу обмежується територією певної установи (це установи відбування покарань); призначає «помічників» з числа арештованих, ув'язнених; встановлює та контролює дотримання «злочинських законів» на території установи; дає вказівки на збір коштів у так званій «общак»; піддає покаранню тих, хто не бажав підкорюватися правилам «авторитетів» та виконувати їхні вказівки; підбурює інших засуджених на вчинення тяжких злочинів.

Отже, «злочинних авторитетів» можна поділити на 3 категорії: «вори в законі», «положенці», та «смотрящі». Всі вони мають ряд спільних ознак, за якими їх можна ідентифікувати та притягнути до кримінальної відповідальності як суб'єктів підвищеного злочинного впливу. Але є деякі суттєві ознаки, які допомагають розмежувати вищезгадані статуси. Так, «вор в законі» вирізняється тим, що сам безпосередньо не вчиняє активних злочинних дій, а лише формує навколо себе мережу «авторитетів», «помічників» які вчиняють кримінальні правопорушення і заручаються його підтримкою. Водночас «положенець» сам вчиняє кримінальні правопорушення, виступає лідером для кримінального прошарку певного регіону, є «смотрящим» на волі. «Смотрящий» на відміну від «положенця», здійснює злочинний вплив, перебуваючи в установі відбування покарань та є лідером для ув'язнених, заарештованих.

Зміни до чинного кримінального законодавства в частині, що стосується «злочинних авторитетів», в цілому позитивно впливають на роботу правоохоронних органів по боротьбі з діяльністю злочинних спільнот, та урегульовують питання притягнення до кримінальної відповідальності «злочинців у законі», а також інших учасників злочинних спільнот та осіб, причетних до їхнього створення та функціонування.

Список використаних джерел

1. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо відповідальності за злочини, вчинені злочинною спільнотою: Закон України від 4 червня 2020 р. № 671-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/671-20#n7>.
2. Кримінальний кодекс України від 5 квітня 2001 року № 2341-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14?find=1>.
3. BBC NEWS Україна: «Вор в законі»: як каратимуть кримінальних авторитетів. URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/news-52919565>.
4. В Україні вперше повідомили про підозру «зłodiu в законі». URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/3184698-v-ukraini-vperse-povidomili-pro-pidozru-zlodiu-v-zakoni.html>.
5. Незалежний громадський портал: На Хмельниччині кримінального «смотрящого» підозрюють у встановленні та поширенні на території області злочинного впливу. URL: <https://ngp-ua.info/2020/11/47903>.
6. Департамент стратегічних розслідувань Національної поліції України: За поширення злочинного впливу у Черкаському СІЗО двоє «смотрящих» постануть перед судом. URL: https://mvs.gov.ua/ua/news/38855_Za_poshirennya_zlochinnogo_vplivu_u_CHerkaskomu_SIZO_dvo_smotryashchih_postanut_pered_sudom.htm.
7. Департамент стратегічних розслідувань Національної поліції України: Поліцейські повідомили підозру одному із так званих «наглядачів» за виправною колонією Буковини. https://mvs.gov.ua/ua/news/38198_Policeyski_povidomili_pidozru_odnomu_iz_tak_zvanih_na_glyadachiv_zavipravnoyu_koloniyu_Bukovini.htm.

Крижна Валентина Володимирівна,
старший науковий співробітник
наукової лабораторії з проблем протидії
злочинності ННІ № 1 Національної
академії внутрішніх справ, кандидат
юридичних наук, старший науковий
співробітник

ЗАГАЛЬНІ ЗАСАДИ ПРОЄКТУ КРИМІНАЛЬНОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ

Завданнями будь-якого Кримінального кодексу є охорона суспільних цінностей – прав і свобод людини й громадянина, власності, навколишнього середовища, громадського спокою й безпеки, державного ладу, миру й безпеки людства.

Кримінальний кодекс (далі – КК України) повинен служити будь-якому члену суспільства чітким орієнтиром для